

גידול עגלות במרעה

(המלצה בעקבות ביקור-השתלמות בהולנד)

כידוע היטב לכולנו, התייקר מאוד בומן האחרון המזון המרוכז, וכתוצאה מכך השתנו יחסי המחירים בינו ובין המזון הגס. מצד שני מגבילות מכסות החלב את גודל עדר החולבות, ולכן גם את גודל עדר העגלות.

בהתחשב בטיב המזון הגס העומד לרשותנו, נראה שלא נוכל לשנות הרבה את הרכב התפריט של החולבות לטובת המזון הגס — אם נרצה לשמור על רמת תנובה גבוהה. כדי להקטין את כלל הוצאות המזון ברפת, יהיה עלינו להפנות יותר מזון גס זול לעדר העגלות. אלה יכולות להיות צרכן נכבד של מזון גס כזה (בעיקר של ירק מטיב מעולה) ולנצלו ביעילות רבה.

כדי להמחיש זאת, אביא להלן תוצאות תצפית בגידול עגלות במרעה, שאחריה עקבתי בהיותי בהשתלמות בהולנד, מקום שבו נמשכת עונת הרעייה בערך מ-1/5 עד 1/11. התצפית נערכה על 42 עגלות, שהיו מחולקות בארבעה משקים באותו איזור. כל העגלות, בכל המשקים, הוצאו למרעה ב-25/5 ושהו בו עד ל-13/10, בס"ה 141 ימים. במרעה קיבלה כל אחת מהן, בכל יום, תוספת של 1½ ק"ג תערובת ממ"ר דלת-חלבון (10%—12% חלבון כללי). את התערובת קיבלו בשטח המרעה בחלוקה קבוצתית, ללא קשירה. גודל שטח המרעה שעמד לרשות כל קבוצת עגלות — אינו ידוע*. גיל העגלות בכל קבוצה לא היה אחיד ביום התחלת המרעה; הוא נע מ-9 ימים עד 192 ימים.

העגלות נשקלו ביציאה למרעה, ב-25/5, ושלוש פעמים נוספות במשך תקופת המרעה — ב-17/7, ב-1/9 וב-13/10.

תוצאות

נבדקה התפתחות העגלות לפי משקים (ראה טבלה 1). תוספת המשקל שהושגה ברפת, עד ליציאה למרעה, נראית מעטה למדי: 530—614 גרם בממוצע ליום. תוספת המשקל היומית במרעה, עד לשקילה הראשונה (53 ימים), היא המועטה ביותר בשלוש תקופות המרעה: 492—717 גרם. אפשר להניח ששתי סיבות לדבר: א. העגלות עדיין אינן מסוגלות לאכול כמויות גדולות של מזון גס; ב. ייתכן שכמות העשבייה ואיכותה עדיין לא מספיקות לכלכלת העגלות ולהשגת תוספת משקל גדולה יותר. תוספת המשקל היומית ב-45 הימים של תקופה III (18/7—31/8) היא הטובה ביותר בכל המשקים: 770—1066 גרם. נראה שאחרי תקופה של הסתגלות מסוגלות עתה העגלות לנצל את העשבייה בצורה היעילה ביותר, וגם העשבייה רבתה והשתפרה. ב-43 הימים האחרונים של הרעייה שוב פוחתת תוספת המשקל היומית: 651—740 גרם. ייתכן שהסיבות הן פחיתה ביבול והרעת המרעה, ולכן תוספת של 1½ ק"ג ממ"ר שוב אינה מספיקה לקיום העגלות ולהשגת תוספת משקל גדולה יותר. בס"ה שהן העגלות במרעה 141 יום, ותוספת המשקל היומית, בכל העונה, נעה ממשק למשק בין 690 ל-820 גרם.

* נהוג בהולנד להכניס קבוצת בהמות לשטח מרעה מגודר ולהשאירן שם, עד שהן גומרות את כל העשבייה. אורך הזמן שהבהמות שוהות בכל שטח הוא תוצאה של גודל השטח, טיב העשבייה בו וכמותה, מספר הבהמות בקבוצה, וכושרן לצרוך ירק.

תחמתות העגלות במרתה - לפי המשקלים

תקופה		I		II		III		IV		סכומים המרתה		סכומים לידה	
משקל מטר	משקל ימים	משקל מטר	משקל ימים	משקל מטר	משקל ימים	משקל מטר	משקל ימים	משקל מטר	משקל ימים	משקל מטר	משקל ימים	משקל מטר	משקל ימים
25/5 -	לידה	25/5 -	לידה	17/7 - 26/5	לידה	31/8 - 18/7	לידה	13/10 - 1/9	לידה	13/10 - 25/5	לידה	13/10 -	לידה
12	4	36	76	108	32	143	35	175	32	702	99	209	175
1	1	59	99	614	125	492	26	196	28	690	97	237	196
2	2	45	85	517	115	566	162	191	29	751	106	228	191
3	3	43	83	544	121	717	169	1066	30	820	116	220	199
4	4	36	68	530	108	600	143	770	175	702	99	209	175

תחמתות העגלות במרתה - לפי קבוצות גיל

טבלה 2

תחלת		סכומים המרתה		סכומים לידה		סכומים המרתה		סכומים לידה		סכומים המרתה		סכומים לידה	
משקל מטר	משקל ימים	משקל מטר	משקל ימים	משקל מטר	משקל ימים	משקל מטר	משקל ימים	משקל מטר	משקל ימים	משקל מטר	משקל ימים	משקל מטר	משקל ימים
60-50	25/5 -	57	41	80	23	430	139	113	33	720	182	163	123
90-61	25/5 -	75	75	109	34	640	173	148	39	866	216	180	140
120-91	25/5 -	103	103	132	35	660	201	174	42	930	244	205	163
4	4	129	146	156	27	510	244	205	49	1090	287	234	184

כדי לבדוק את השפעת גיל היציאה למרעה על התפתחות העגלות — הן חולקן, ביום היציאה למרעה, לקבוצות-גיל, שבכל אחת מהן היו נציגות מכל ארבעת המשקים שבהם נערכה התצפית.

בקבוצה אחת היו ביום היציאה למרעה עגלות צעירות מ־30 יום ועד 60 יום: בקבוצה שתיים בנות 61–90 יום; בקבוצה שלוש — בנות 91–120 יום, ובקבוצה ארבע — בנות 121 יום ויותר.

טבלה 2 מראה, שבתקופת הרעייה הראשונה סבלו בעיקר העגלות הצעירות ביותר והמבוגרות ביותר; הצעירות — כנראה משום שלא יכלו לאכול די ירק לסיפוק האנרגיה והחלבון הדרוש לגדילה רבה יותר, והמבוגרות — כנראה לא היה להן מספיק מה לאכול בתנאי המרעה שבו עמדו. שלוש הקבוצות המבוגרות משיגות את תוספות המשקל הטובות ביותר בין 7/18 ל־8/31: 930 ו־866 גרם תוספת משקל יומית בהתאמה, בעוד שהקבוצה הצעירה עדיין מפגרת בהתפתחותה בעונה זו. בתקופה השלישית שוב פוחתת תוספת המשקל של העגלות המבוגרות: 744, 720 ו־674 גרם ליום, אך הצעירות מגיעות לתוספת הטובה ביותר — 1180 גרם. בכל הקבוצות נעה תוספת המשקל היומית הממוצעת, לכל 141 ימי הרעייה, סביב 750 גרם; אך בגלל תוספת-המשקל המועטה עד ליציאה למרעה — נראה משקלן בסוף עונת המרעה מועט במידת-מה מכפי הצפוי בגילן.

טבלה 3. הצעה לחלוקת ממ"ר ומזון גם לעגלות

מזון ליום ביחידות מזון					משקל בסוף התקופה, ק"ג	גיל, חודשים
תחליף חלב, ממ"ר ושחת מעולה באופן חופשי						
מכסימום חומר יבש, ק"ג	ירק	שחת	ממ"ר	בס"ה		
3.2	0.25	0.25	2.5	3.0	80	2½ - 2
4.0	0.5	0.5	2.5	3.5	103	3
5.3	1.0	1.0	2.0	4.0	130	4
6.3	1.5	1.0	2.0	4.5	157	5
7.6	2.5	1.0	1.5	5.0 ¹	181	6
8.4	3.5	0.5	1.5	5.5	244	9 - 7
10.5	5.5 ²	0.5	-	6.0	355	15 - 10
11.0	5.5	0.5	0.5	6.5	463	21 - 16
11.0	4.5	0.5	2	8.0 ³	484	22
11.0	4.0	0.5	4.5	9.0 ³	508	23
					535	24

¹ הקטנה הדרגתית של הממ"ר עד 1 יח"מ/יום והגדלה כנ"ל של המזון הגס עד 3 יח"מ/יום.

² הגדלה הדרגתית של כמות הירק היומית. ³ כולל הכנה.

מסקנות

אפשר בהחלט לגדל עגלות במנות גדולות יחסית של מזון גם וקטנות יחסית של ממ"ר. עם השתנות יחסי המחירים בין מזון גם ובין מזון מרוכז תהיה הזנה כזאת ללא ספק כדאית יותר מאביסת כמויות גדולות של ממ"ר. יש לכוון את ההזנה באופן שהעגלות יגיעו למשקל המתאים להזרעה (320—330 ק"ג) בגיל של 14—15 חודשים, בערך. כדי שמשקל זה יושג באופן הכלכלי ביותר צריכה ההזנה להיות מכוונת באופן שתאפשר תוספת משקל הדרגתית ושווה, עד כמה שאפשר, לאורך כל תקופת הגידול. דבר זה יחייב הגשת כמויות גדולות יותר (מהנהוג בהולנד) של ממ"ר בגיל הרך.

בטבלה 4 — הצעה לחלוקת ממ"ר ומזון גם לעגלות, לפי לוח ההזנה שפורסם בדף למגדל הבקר. ברצוני להדגיש, שהכוונה (בייחוד בגיל הצעיר, עד 9 חודשים) היא לירק ולשחת משובחים. בגילים המבוגרים יותר (מ-12 חודשים ויותר) חשיבות איכות המזון הגם קטנה יותר, אם הוא ניתן בשפע. כשהירק משובח אפשר גם להגדיל את חלקו במנה ולהקטין את מנת השחת. כיון שלא רצוי לסטות הרבה מההמלצות הנ"ל לגבי חומר יבש — יש להתחשב בטיב המזון הנאבס. לכן מובא להלן שיעור מזונות שונים — ביחידת-מזון אחת, כפי שפורסם בדף למגדל הבקר.

טבלה 4. שיעור מזונות שונים — ביחידת-מזון אחת

ה מ ס פ ו א	ק"ג	חלבון כללי נעכל, גרם	חומר יבש, גרם	חאית, גרם
שחת אספסת סוג א'	2.0	235	1780	510
" בקיה סוג א'	2.1	260	1900	550
" אגוזי-אדמה	2.2	163	1960	485
ירק תלחן, מאי	7.1	205	1260	340
" אספסת, סוג א'	5.9	274	1430	450
" תירס, הבשלת חלב	5.1	72	1590	410
" רודאס, קציר כל 15 יום	6.0	138	1440	490
" " " " 21 "	6.5	130	1740	590

מיכאל עמיר

שה"מ, לשכת רעננה

תיקוני טעויות בחוברת הקודמת

בעמ' 18, בטור הימני, שורה 3, במקום „מונעת" צ"ל „מנגעת".

בעמ' 20, מחתת לדיאגרמה, יש להוסיף בסוגריים את המלים „לפי F. D. Maurer".

בעמ' 22, בטור השמאלי, שורה 8, צ"ל „בגידה ובמכה".